

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

No6(6)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 374 sahifa,
22-iyun, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woogyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

“Kitobxonlar klubi” modelining ingliz tili to‘garak mashg‘ulotlarida o‘quvchilarning kognitiv kompetensiyasini rivojlantirish mexanizmlari.....	10
Madaminova Gulzira Gulamkadirovna	
Bo‘lajak pedagoglarning kasbiy faoliyatida suggestiv yondashuvning o‘rni	14
Arolov Davronjon Davlataliyevich	
Akmeologik yondashuv asosida maktabgacha ta‘lim direktor o‘rinbosarlarining kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish mexanizmini takomillashtirish	19
Asatullayeva Sitora Dilmurod qizi	
Hozirgi o‘zbek tilida neologizmlarning tarixi va bugungi kun taraqqiyoti.....	22
Bektosheva Mehinbonu Abdumalik qizi	
Maktabgacha ta‘lim tashkilotlari bolalarida jamoada ishlash ko‘nikmalarini shakllantirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari	26
Djurayeva Dilfuza Nuriddin qizi	
Korpus lingvistikasi vositalari yordamida bo‘lajak ingliz tili o‘qituvchilarining til tahlili ko‘nikmalarini shakllantirish metodikasi.....	30
Eshonqulova Sarvinoz Yashinovna	
Talabalarning shaxsiy sifatlarini rivojlantirishda sun‘iy intellektning o‘rni va ahamiyati.....	35
Hojiyeva Nasiba Bahodirovna	
Logopedik mashg‘ulotlarni tashkil etish va rejalashtirish moduliga oid mustaqil ta‘lim topshiriqlarini integrativ modellashtirishning innovatsion texnologiyalari.....	39
Ibroximova O‘g‘iloy Inomjon qizi	
Jismoniy tarbiya darslarida ortiqcha vaznli bolalarga differensial yondashuvning ahamiyati	43
Yuldashev Bobirjon Noibjon o‘g‘li	
Maktabgacha ta‘lim tashkilotida xalq og‘zaki ijodi vositasida bolalarning axloqiy sifatlarini shakllantirishning ahamiyati.....	48
Muradxanova Munisaxon Ikrom qizi	
Bo‘lajak psixologlarda altruistik xulq motivlarini rivojlantirishning psixologik imkoniyatlari	54
Nusratova Mexriniso Baxshilloevna	
Inklyuziv ta‘lim tushunchasi va uning zamonaviy pedagogik paradigmalar tizimidagi o‘rni.....	59
Pulatova Dilfuza Azamkulovna	
Magistrlarda “Imposter sindromi”ni yengish orqali kreativ salohiyatni rivojlantirishning psixologik mexanizmlari.....	66
Qayumov Baxtiyor Zokirjon o‘g‘li	
Kichik maktab yoshidagi bolalar nutqining fonematik rivojlanishi	70
Qurbonova Sevara Suyunovna	
Mikrobiologiya ta‘limida individual pedagogik texnologiyalarni joriy etish mexanizmlari	74
Raxmatov Oxunjon Soibjonovich	
“Estetik tarbiya”, “kreativ kompetensiya”, “estetik tarbiya mexanizmlari” tushunchalarining konseptual asoslari.....	79
Saidova Feruza Akramovna	
Zamonaviy ta‘lim jarayonida neyropedagogika yordamida nutqiy ko‘nikmalarni rivojlantirish.....	84
Sidiqova Yulduz Sobirovna	
“So‘nggi jadid” Begali Qosimovning ilmiy-pedagogik merosi.....	88
Toxirova Dilshoda Inom qizi	
Ona tili darslarida o‘qib tushunish ko‘nikmasini rivojlantiruvchi mashq va topshiriqlar ustida ishlash	92
Turg‘unova Nilufar Muxiddin qizi	
Ingliz, golland va o‘zbek tillaridagi frazeologizmlarning lingvostatistik xususiyatlari.....	96
Xaydarova Go‘zalxon	

Maktabgacha yoshdagi bolalarda hayotiy kompetensiyalarni shakllantirishda yumshoq ko'nikmalarning ahamiyati.....	101
<i>Xolmatova Dilshoda Sherali qizi</i>	
Farzandlarda kitobxonlik madaniyatini rivojlantirishda oilaning pedagogik imkoniyatlari	105
<i>Yusupova Diloromxon Sabirdjanovna</i>	
Yoshlarda tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish orqali sotsial manipulyativ ta'sirlarga psixologik barqarorlikni shakllantirish.....	109
<i>Qosimova Sarvinoz Baxtiyorovna</i>	
O'quvchilarda modellashtirish ko'nikmalarini shakllantirishga ko'maklashadigan faoliyat usullari	114
<i>Abdurazzaqov O'ktam Abduqayumovich</i>	
Dizartriya shakllarining klinik-patogenetik tahlili va differensial diagnostikasi	120
<i>Axmedova V. T.</i>	
Boshlang'ich sinflarda fanlararo yondashuvga asoslangan integrativ topshiriqlar ishlab chiqishning uslubiy asoslari.....	127
<i>Elmurodova Inoyat Abdumutalibovna</i>	
Deviant xulq-atvorli o'smirlar ijtimoiylashuvining psixologik determinantlari.....	132
<i>Elov Ziyodullo Sattorovich</i>	
Sun'iy intellekt texnologiyalari asosida talabalar o'quv natijalarini baholashning pedagogik modeli.....	138
<i>Ernazarov Mirzohid Yo'ldosh o'g'li</i>	
Tibbiyot oliy ta'lim muassasalarida biokimyo fanini raqamli texnologiyalar asosida o'qitish metodikasi	145
<i>Mamadaliyeva Zarina Raxmat qizi</i>	
Boshlang'ich ta'limda kognitiv tilshunoslikni joriy etish masalalar	150
<i>Mamatova Gulshan Amankulovna</i>	
Doston musiqiy merosini o'rganishni uslubiy takomillashtirish mazmuni.....	153
<i>Qo'shayev Ilhom Axtamovich, Nasirova Sevinch Ismatovna</i>	
"Elektr yoritish" fanida mustaqil ta'limning zamonaviy shakllari.....	157
<i>Nasretdinova Feruza Nabiyeвна</i>	
Maktabgacha va maktab yoshidagi bolalarda sog'lom turmush tarzi madaniyatini shakllantirish	162
<i>Nazarova Dildora Asatovna, Kuchkorova Robiya Shuxrat qizi</i>	
Dual ta'limda oliy ta'lim va maktabgacha ta'lim tashkilotlari o'rtasidagi hamkorlikning mazmuni.....	167
<i>Qoraboyeva Zohidaxon To'lanboyevna, Tursunbayeva Sevara Abdullo qizi</i>	
A Methodological Model for Developing Pedagogical Reflection in Pre-Service EFL Teachers.....	172
<i>Rahimberdiyeva Maftuna Rakhimberdi kizi</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda sog'lom turmush tarzining kasbiy kompetentlikka ta'siri	177
<i>Raximova Saboxat Qaxramon qizi</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini rivojlantirishda interaktiv texnologiyalar va faol ta'lim metodlarining samaradorligi	182
<i>Safarova Nigora Nasilloevna</i>	
Maktabgacha ta'lim jarayonida interfaol usullarning mazmuni, turlari va funksional ahamiyati.....	190
<i>Safarova Soliha Ilhomovna</i>	
Talabalarni ma'naviy tarbiyalash jarayonida diagnostik metodlardan samarali foydalanishning ahamiyati... 196	
<i>Saotmuratova Zebo Yuldash qizi</i>	
Musiqqa ta'limida interfaol metodlardan foydalanishning didaktik imkoniyatlari.....	200
<i>Saparov Raxim Muratbayevich</i>	
Maktabgacha yoshdagi tarbiyalanuvchilarning mantiqiy fikrlashini rivojlantirish ijtimoiy zarurat sifatida.....	204
<i>Xolmatova Yodgoroy Baxtiyorjon qizi</i>	
Energetika fanlarini o'qitishda sun'iy intellektdan foydalanishning pedagogik afzalliklari.....	208
<i>Zoxidov Iqboljon Zokirjonovich</i>	
Методическая модель контекстуального обучения в формировании лингвокультурной компетенции при обучении русскому языку в национальных группах	213
<i>Рустамова Ферузaxon Махмуджановна</i>	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS	Integrating Artificial Intelligence into EFL Academic Writing Instruction: Opportunities, Challenges, and Pedagogical Implications..... 218 Allamurodov Elyor Tursun ugli	218
	Sahna nutqida adabiy tur va janrlarning metodik talqini..... 223 Dilrabo Jumanova	223
	Sun'iy intellekt asosidagi ta'lim ekotizimi: imkoniyatlar va xavflar ..... 227 Oqil Ochilov Lutfullo o'g'li	227
	Z avlod bilan ishlashda ta'lim va tarbiyaga oid zamonaviy tendensiyalar ..... 232 Ravshanov Sanjar Tolibjonovich	232
	Talabalarni ma'naviy tarbiyalash jarayonida diagnostik metodlardan samarali foydalanishning ahamiyati... 235 Saotmuratova Zebo Yuldash qizi	235
	Tarixiy-ilmiy materiallar va zamonaviy texnologiyalar integratsiyasi asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining geometrik tafakkurini rivojlantirish metodikasi..... 239 Toshpulatova Mamura Ismailovna, Mannonova Dilafro'z Ravshan qizi	239
	Davlat-xususiy sherikchilik asosidagi maktabgacha ta'lim tashkilotlarini boshqarish va muvofiqlashtirish ... 244 Xakimov Abdug'ulom Soyibjonovich	244
	Ingliz tilini boshqa sohadagilarga o'qitishda grammatik jihatlar ..... 247 Ataboyeva Guliruxsor Baxtiyor qizi	247
	Methodological Foundations for Developing Environmental Education Through the Integration of Climate Change Education Into Biology Lessons in General Secondary Schools..... 250 Abdurakhmanova Iqbolkhon Yulchiyevna	250
	Sharq va G'arb mutafakkir olimlarining oila va farzand tarbiyasi borasidagi qarashlari ..... 255 Berdiyeva Dilnoza A'zamovna	255
	Ommaviy sport turlari yordamida ayollarni sog'lom turmush tarziga yo'naltirishda ilmiy yondashuv ..... 258 Charos Axmadova	258
	STEAM integratsiyasi orqali maktab o'quvchilarida tadbirkorlik ko'nikmalarini rivojlantirish ..... 262 Choriyor Maxmatraimov Eshmamatovich	262
	Maktabgacha ta'lim kafedrasida bo'lajak tarbiyachilarni innovatsion-metodik faoliyatga tayyorlashni transformatsion boshqarish texnologiyasi ..... 267 Djalalov Baxromjan Begmurzayevich	267
	Raqamli transformatsiya sharoitida yosh ota-onalarda yolg'izlik hissining namoyon bo'lishiga ta'sir etuvchi ijtimoiy-psixologik va etnopsixologik omillar ..... 272 Erimmetova Nafisa Bahromovna	272
	Zamonaviy ta'lim muhitida talabalarning ijtimoiy-psixologik adaptatsiyasi va uning strategiyalari ..... 279 Haqberdiyeva Dinora Qobil qizi	279
	Maktab direktorlarining moliyaviy boshqaruv kompetensiyalarini rivojlantirish tehnologiyalari..... 283 Karimov Jaxongir Abdunabiyevich	283
	Jadidlar merosiga e'tibor: tarixiy xotira va ma'naviy tiklanish omili..... 287 Madaminova Shaxodat Shomurotovna	287
	Sun'iy intellekt texnologiyalarining ta'limdagi o'rni va nutqni baholashdagi imkoniyatlari..... 293 Mahmudova Maftuna Aktam qizi	293
	Effectiveness of Simulator Technologies in Pilot Training: an Experimental Study ..... 297 Maksudov Ilhomjon Turgunboy o'g'li	297
	Yangi O'zbekistonda o'qituvchi maqomining huquqiy kafolatlari va pedagogik faoliyat samaradorligi..... 301 Menlibayeva Azima Oralbayevna, Oralbayeva Aziza	301
	Raqamli jamiyat sharoitida ong transformatsiyasining falsafiy jihatlari..... 305 Muxitdin Nazarov	305
	10-11-sinf o'quvchilarida o'qishdan yozuvga o'tish ko'nikmasini rivojlantirishning bosqichli metodik tizimi ... 310 Nazarova Shoiraxon Abdumo'min qizi	310
	Zamonaviy ta'lim paradigmasida "potensial" tushunchasi: shaxsning rivojlanishga qaratilgan ichki imkoniyatlari, bilim, ko'nikma, qobiliyat va kompetensiya..... 314 Qurbonova Gulmira Alisher qizi	314

Deffenbacherning driving anger scale metodi asosida haydovchilarning agressiv xulq-atvorining psixologik xususiyatlarini jinslar kesimida o'rganish	318
Rahim Usmonov Raxmonali o'g'li	
Sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishning pedagogik-psixologik mexanizmlari.....	323
Sadoqat Sarmanova Shermahmatovna	
Vizual axborot: paydo bo'lish tarixi, qo'llanish sohalari va ta'lim jarayonidagi ahamiyati.....	328
To'g'izboyev Faxriddin Ulashovich	
Fizika darslarini tashkil etishning mazmuni, mohiyati va didaktik tamoyillari.....	334
Turabova Lobar Xusen qizi	
Ekstrakorporal urug'lantirish orqali tug'ilgan bolalarda xotiraning rivojlanishi	339
Usmonova Xusnora Ergashovna	
Raqamli ta'lim muhitida boshlang'ich sinf o'quvchilarining emotsional barqarorligini shakllantirish	344
Yusupova Diloromxon Sabirdjanovna	
Milliy va xalq o'yinlari vositasida talabalarni sog'lomlashtirish.....	347
Ahmedov Gayratjon Kosimovich	
Деонтология медицинского персонала: этико-профессиональные ориентиры в условиях современной медицины.....	350
Бабаджанова Гулчехра	
Формирование творческого восприятия учащихся на уроках музыки.....	355
Габдульманова Ильнура Минисламовна	
Qizlar tarbiyasida maktab va mahalla hamkorligi monitoring tizimini takomillashtirishning pedagogik asoslari.....	358
Abdurazoqova Marg'uba Muxammad qizi	
Maktabgacha ta'lim tarbiyachilarida iqtisodiy tushunchalarni shakllantirish pedagogik muammo sifatida	362
Ergashova Dilafro'z	
Bo'lajak tarbiyachilarda kasbiy karyerani shakllantirishning metodologik asoslari	365
Hayitova Sarvinoz Mahmudovna, Ilmiy rahbar: Ashirova Sojida Baxromovna	
Pedagogical and Methodological Foundations for Developing an Interactive Mobile Application for Teaching English to Preschool Children (Based on the Solobee Project)	368
Khurshida Kuchkarova	

SHARQ VA G'ARB MUTAFAKKIR OLIMLARINING OILA VA FARZAND TARBIYASI BORASIDAGI QARASHLARI

Berdiyeva Dilnoza A'zamovna

Jizzax viloyati Pedagogik mahorat markazi

“Pedagogika, psixologiya va ta'lim texnologiyalari” kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada sharq va g'arb olimlarining oila, komil inson, axloqiy tarbiya, oilaviy qadriyatlar hamda farzand tarbiyasi haqidagi fikrlari bayon etilgan. Unda buyuk sharq mutafakkirlari Ibn Sino, Farobiy, Navoiy kabi bir qator mutafakkirlarning asarlaridagi tarbiyaviy o'g'itlar ilgari surilgan.

Kalit so'zlar: oila, farzand tarbiyasi, komil inson, axloqiy tarbiya, oilaviy qadriyatlar, ijtimoiy moslashuv, pedagogik yondashuv, odob, axloq.

Abstract: This article presents the views of Eastern and Western scholars on family, the ideal human being, moral education, family values, and child upbringing. It highlights educational ideas and moral guidance found in the works of great Eastern thinkers such as Ibn Sina, Farabi, and Navoi.

Key words: family, child upbringing, ideal human being, moral education, family values, social adaptation, pedagogical approach, etiquette, morality.

Аннотация: В данной статье изложены взгляды восточных и западных ученых на семью, совершенного человека, нравственное воспитание, семейные ценности и воспитание детей. В ней представлены воспитательные наставления, содержащиеся в трудах великих восточных мыслителей, таких как Ибн Сино, Фароби и Навои.

Ключевые слова: семья, воспитание детей, совершенный человек, нравственное воспитание, семейные ценности, социальная адаптация, педагогический подход, этикет, мораль.

KIRISH

Oila - ta'lim va tarbiya maskani bo'lib, dunyoga kelgan farzand oilada axloq-odob qoidalarini, halollik, poklik, mehnatsevarlik, insonparvarlik kabi qadriyatlarni o'rganadi. Shuning uchun oila davlatning asosiy e'tibor markaziga tushib, O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 76-moddasida “Oila jamiyatning asosiy bo'g'inidir hamda jamiyat va davlat muhofazasida bo'lishi”¹ uning mustahkam himoyada ekanligini belgilab beradi. Jamiyatning asosiy bo'g'ini bo'lgan oilaning tinchligi, bu o'z navbatida, davlat ravnaqining garovi hisoblanadi.

Bu borada O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev o'z nutqida: “Oila men uchun muqaddas. Muqaddasligi shuki, avvalambor, qayerda ishlashidan qat'iy nazar, kim bo'lishidan qat'iy nazar, agar oilada tarbiya, oilada muhit, oilada halollik, munosabat, tarbiyaga alohida e'tibor bermasa, hech qachon natija bo'lmaydi. Shuning uchun men farzandlarimning tarbiyasiga juda katta e'tibor beraman. Har bir farzandimga ham, nevaramga ham alohida o'zimning munosabatim bor. Har bir nevaramning alohida xarakterini bilaman, orzusini, istagini bilaman”², deb ta'kidladi. Joizki, avlodlar o'rtasidagi, ayniqsa, oilada turli avlod vakillari, ota-ona va bolalar o'rtasidagi o'zaro munosabatlar masalasi insoniyat jamiyati taraqqiyotining ilk davrlaridan buyon eng dolzarb muammolardan biri bo'lib kelgan. Chunki odamzod erishgan hayotiy tajriba, bilim, malaka, ko'nikmalar, shuningdek, insoniylik avloddan avlodga aynan shu munosabatlar tizimi - ota-ona va bola munosabatlari orqali uzatiladi va bu meros boyitib boriladi.

1 O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. – T.: O'zbekiston, 2023. – B. 43.

2 <https://www.gazeta.uz/oz/2018/07/25/prezident/>

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Mamlakatimizda o'zbek oilalarida psixologik muhitni sog'lomlashtirish, oiladagi shaxslararo munosabatlar, ota-ona va farzandlarning o'zaro munosabatlari masalalari, oila-nikoh munosabatlari, yoshlarni oilaviy hayotga tayyorlash bo'yicha O'zbekiston psixolog olimlaridan F.A. Akramova, D.U. Abdullayeva, H. Abdusamatov, V.M. Karimova, X.K. Karimov, A.E. Kadirova, G. Niyazmetova, Z.A. Rasulova, R.S. Samarov, U.S. Saribayeva, N.A. Sog'inov, B.M. Umarov, E.Sh. Usmanov, M.X. Fayziyeva, G'.B. Shoumarov, U.D. Qodirov va boshqalar tadqiq etishgan.

Xorij olimlaridan A.N. Antonov, T.V. Andreeva, S.I. Golod, S. Kovalev, N.V. Malyarova, K. Mixanovich, V.Ye. Semenov, V.V. Solodnikov, L.V. Tolstova, V.N. Ukolova, J. Lofas, L.B. Schneider, S.D. Kratochvil, G.E. Craig, M.M. Sweeney, M. Campbell, K.M. Schafer, L. Bumpass, J. Quaet, T.C. Martin, R.C. Bean, C. Rogers va boshqalar tomonidan oila va oilaviy munosabatlar psixologiyasi, oila mustahkamligini ta'minlashning ijtimoiy-psixologik omillariga oid muammolar ilmiy tadqiq etilgan.

Oila atamasi bu - o'zaro munosabatlar asosida birlashgan ota-ona, bolalar, aka-ukalardan tashkil topgan bir guruh sanaladi. Oila kelajakdagi munosib vorislarimizni barkamol shaxs qilib tarbiyalaydigan, qadriyat hamda milliy an'analarimizni kelajak avlodga o'tkazadigan maskan sanaladi. Mamlakatimiz hamda xalqimizning tinch va xotirjam bo'lishida oilalarning totuvligi ham katta ahamiyatga egadir. Inson oilada dunyoga keladi, ulg'ayadi, tarbiyalanadi va oilaga intiladi. Baxtli oila inson saodati, uning umr mazmuniga xizmat qiladi. O'zbek tilining izohli lug'atida oila tushunchasiga: "Oila (arabcha bola-chaqa, xonadon, urug', avlod) er-xotin, ularning bola-chaqalari va eng yaqin tug'ishganlaridan iborat, birga yashovchi kishilar majmui, xonadon"³, deb ta'rif berilgan. Oiladagi eng asosiy mezon - ikki tomonning bir-birini tushunib, qo'llab-quvvatlashi, og'ir va quvonchli damlarda bir-biriga hamdard va hamnafas bo'lishini ta'minlovchi harakat uyg'unligidir.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda Sharq va G'arb mutafakkir olimlarining oila va farzand tarbiyasiga oid qarashlarini o'rganish maqsadida tarixiy-qiyosiy, tahliliy va tavsifiy metodlardan foydalanildi. Tadqiqot jarayonida Abu Nasr Farobiy, Ibn Sino, Alisher Navoiy, Kaykovus kabi Sharq mutafakkirlarining hamda G'arb pedagog va faylasuflarining ilmiy-falsafiy merosi tahlil qilindi. Shuningdek, oila, axloqiy tarbiya, farzand kamoloti va oilaviy qadriyatlar bilan bog'liq ilmiy adabiyotlar, monografiyalar hamda maqolalar o'rganildi. Olingan ma'lumotlar qiyosiy tahlil asosida umumlashtirilib, Sharq va G'arb mutafakkirlarining oila va farzand tarbiyasiga doir qarashlaridagi o'xshash va farqli jihatlar aniqlandi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Sharq madaniyati oilaviy qadriyatlar, jamoaviylik va axloqiy tarbiya tamoyillariga asoslanadi. Sharq mutafakkirlari oilani jamiyatning asosiy hujayrasi sifatida ko'rib, farzand tarbiyasini oilaviy munosabatlar va jamiyat barqarorligi bilan chambarchas bog'liq deb bilganlar. Bu yondashuv axloq, ruhiy kamolot va ota-onalarning mas'uliyatini ta'kidlaydi. Mutafakkir olimlardan Farobiy, Beruniy, A. Avloniy, Z.M. Bobur, Ibn Sino, Kaykovus, Y.X. Hojib, A. Navoiy, M. Koshg'ariy kabilar oilaviy munosabatlarda tarbiyaviy masalalarning o'rni va ahamiyatiga alohida e'tibor qaratishgan.

Xususan, mutafakkir olim Abu Nasr Farobiy shaxs shakllanishi, tarbiyasi, baxt-u kamoli, odob-axloq haqidagi qarashlari, durdona fikrlari bilan axloqiy nazariyalarni boyitadi. Farobiy o'z qarashlarida "Har bir ota-onaning o'z farzandlari uchun birlamchi ustoz, yo'l ko'rsatuvchi ekanligi va aynan ular bolada ta'lim-tarbiyaga kerakli tayyorgarlik holatini shakllantirish ta'siriga ega ekanligi to'g'risidagi xulosalar mutafakkir qarashlarining hozirgi kunlar uchun ham naqadar ahamiyatli ekanligini ko'rsatadi"⁴, deb ta'kidlaydi. Darhaqiqat, oilada farzand dunyoga kelgach, uni ulg'aytirib, unga odob-axloq qoidalari, ta'lim-tarbiya, insoniylik tuyg'ularini shakllantiradigan ota-ona har bir farzand uchun eng birinchi murabbiy sanaladi.

Shuningdek, Farobiy o'zining yana bir "Fozil odamlar shahri" asarida: "Odamlarga nisbatan ularni birlashtiruvchi boshlang'ich asos insoniylikdir, shuning uchun ham odamlar insoniyat turkumiga kirganliklari tufayli o'zaro tinchlikda yashamoqlari lozim"⁵, degan fikr-mulohazalarini bildirib o'tgan. Zero, insonlar o'rtasidagi o'zaro samimiy munosabatni yuzaga keltiruvchi va ularni birlashtiruvchi tuyg'u bu - insoniylik tuyg'usidir. Oilada er-xotin o'rtasidagi o'zaro samimiy, iliq munosabatlar farzand tarbiyasiga ijobiy ta'sir ko'rsatibgina qolmasdan, ularda ham bunday tuyg'ular shakllanib ulg'ayishiga va oilada yuzaga kelishi mumkin bo'lgan kelishmovchiliklarning oldi olinib, o'zaro xotirjamlik saqlab qolinishiga xizmat qiladi.

3 O'zbek tilining izohli lug'ati uchinchi jild N-tartibli tuzatilgan 2-nashri "O'zbekiston milliy ensiklopediyasi" Davlat ilmiy nashriyoti B.97.

4 Шоумаров Ф.Б. Оила психологияси. Дарслик. – Т.: 2011. – Б. 15.

5 Абу Наср Форобий. Фозил одамлар шаҳри. – Т.: Янги аср авлоди, 2022. – Б. 286.

Yana bir Sharq mutafakkiri hisoblangan Alisher Navoiy o'zining asarlarida ta'lim-tarbiya, odob-axloq, shaxs kamoloti haqidagi bir qancha fikr-mulohazalarni bildirgan. Uning "Mahbub ul-qulub" asarida kishilarning ahvoli, fe'l-atvori va gap-so'zlarining ahamiyati haqidagi fikrlari aytilgan bo'lsa, ikkinchi qismida esa "Yaxshi fe'llar va yomon xislatlar to'g'risida"6gi axloqiy ma'lumotlar bayon qilinadi va bu qism qirqta sarlavhaga ajratilgan. Navoiyning fikricha, "Tarbiyaning asosiy maqsadi - yosh avlodni vatanparvar, zukko, aqlli, yaxshi fazilatlarga ega bo'lgan komil inson qilib voyaga yetkazishdir. U injiq, yalqov, yomon xulqli bolalarni ham tarbiya va o'qitish orqali yaxshi fazilat egasi qilib tarbiyalash mumkinligiga ishonadi. U har bir ota-ona o'z farzandiga yoshligidan ta'lim berishi, maktabda o'qitishi lozim"7, deydi. Bizning fikrimizcha ham ota-onalar farzandlarining ichki dunyosi, ongi, qalbi va dunyoqarashini tarbiyaviy, ilmiy hamda diniy bilimlar bilan singdirish orqali nafaqat oila, balki jamiyat taraqqiyotiga ham xizmat qiladi.

Bundan tashqari, Kaykovus o'zining "Qobusnoma" asarida farzand tarbiyasida ota-onaning o'zaro munosabatlari, o'zaro ijobiy qarashlari, shaxsiy namunalari kabi xislatlari bilan yondashish zarurligiga to'xtalgan. "Qobusnoma" asarining asosiy mazmunida farzandlar ota-onani, oila a'zolarini, shuningdek, jamiyatdagi barcha insonlarni hurmat qilish, ardoqlash, e'zozlash hamda vatanga sodiqlik ruhida tarbiyalanishi haqidagi g'oyalar bayon etilgan.

Kaykovusning yuqorida keltirilgan qarashlari "Qobusnoma" asarining beshinchi "Ota-ona haqini bilmak zikrida" bobida ota-onani xafa qilmaslik haqida: "Har farzandki, oqil va dono bo'lsa, hech vaqt ota-onaning mehr haqini ado qilmoqdin xoli bo'lmag'usidir. Ota-ona farmonbardordur. Bu farmonbardorlikda ham ish bo'lg'ay va ham farmon bo'lg'ay. Ota-onaning ishi seni parvarish qilmoqdur va farmoni senga yaxshilik o'rgatmoqdur. Ey farzand, shul vajdin ota-onangni sag'al ham ranjitmag'il"8, degan fikrlarni bayon etgan. Bundan tashqari, u oilaviy munosabatlar haqida "Nima eksang, shuni o'rasan" mazmunidagi maqol orqali oilada bolaning tarbiyasi bilan shug'ullanishda "Biz ijobiy tarbiya bersak, komil inson bo'lib voyaga yetishi, aksi bo'lsa, bu bolaning kelajagiga zarar yetishi mumkinligi" to'g'risidagi tarbiyaviy ahamiyatga ega bo'lgan fikrlarini izohlaydi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa o'rnida shuni aytish mumkinki, Sharq va G'arb mutafakkirlarining oilaviy munosabatlarga oid qarashlarining ba'zi jihatlari bir-biridan farq qilsa-da, har ikkisi farzand tarbiyasining jamiyat va shaxs kamoloti uchun muhimligini ta'kidlaydi. Sharq mutafakkirlari oilada tartib va axloqiy qadriyatlarga urg'u bersa, G'arb mutafakkirlari esa bolaning shaxs sifatida shakllanishiga katta ahamiyat beradi. Sharq va G'arb mutafakkirlarining oilaviy munosabatlarda farzand tarbiyasiga bo'lgan qarashlarida umumiyliklar ham mavjud. Har ikkala madaniyatdagi mutafakkirlar ham ota-onalarning mas'uliyati, ilm va axloqiy tarbiya, oila ichidagi mehr-muhabbat va hurmat, axloqiy fazilatlar hamda jamiyatdagi mas'uliyatni ta'kidlashgan. Bu umumiy qarashlar farzand tarbiyasining nafaqat shaxsiy, balki jamiyatdagi barqarorlik va adolat uchun ham muhimligini ko'rsatadi. Zamonaviy tarbiya tizimi uchun ushbu ikki yondashuvni uyg'unlashtirish muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. - T.: O'zbekiston, 2023. - B. 43. <https://www.gazeta.uz/oz/2018/07/25/prezident/>
2. O'zbek tilining izohli lug'ati uchinchi jild N-tartibli tuzatilgan 2-nashri "O'zbekiston milliy ensiklopediyasi" Davlat ilmiy nashriyoti B.97.
3. Шоумаров Ғ.Б. Оила психологияси. Дарслик. - Т.: 2011. - Б. 15.
4. Абу Наср Форобий. Фозил одамлар шаҳри. - Т.: Янги аср авлоди, 2022. - Б. 286.
5. Alisher Navoiy. Mahbub ul-qulub. - T.: "G'afur G'ulom" 2021. - 280 b.
6. Ўзбек педагогикаси тарихи. - Т.: Ўқитувчи, 1997. - Б. 117.
7. Кайковус. Қобуснома. - Т.: Янги аср авлоди, 2016. - Б.30.

6 Alisher Navoiy. Mahbub ul-qulub. – T.: G'afur G'ulom, 2021. – 280 b.

7 Ўзбек педагогикаси тарихи. – Т.: Ўқитувчи, 1997. – Б. 117.

8 Кайковус. Қобуснома. – Т.: Янги аср авлоди, 2016. – Б.30.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
  - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
  - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
  - 13.00.03 Maxsus pedagogika
  - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
  - 13.00.07 Ta'limda menejment
  - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
  - 07.00.00 Tarix fanlari
  - 19.00.00 Psixologiya fanlari
  - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
  - 02.00.00 Kimyo fanlari
  - 03.00.00 Biologiya fanlari
  - 09.00.00 Falsafa fanlari
  - 10.00.00 Filologiya fanlari
  - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №6(6)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.